

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

**ÇANAKKALE HALK BAHÇESİNİN PEYZAJ
ERİŞİLEBİLİRLİĞİ AÇISINDAN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Onur KIZILARSLAN

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. ALPER SAĞLIK

ÇANAKKALE – 2023

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

ÇANAKKALE HALK BAHÇESİNİN PEYZAJ ERİŞİLEBİLİRLİĞİ AÇISINDAN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Onur KIZILARSLAN

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. ALPER SAĞLIK

ÇANAKKALE- 2023

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Onur KIZILARSLAN tarafından Doç. Dr. Alper SAĞLIK yönetiminde hazırlanan ve **31/08/2023** tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “**Çanakkale Halk Bahçesinin Peyzaj Erişilebilirliği Açısından İncelenmesi**” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü **Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı**’nda **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Doç. Dr. Alper SAĞLIK

.....

(Danışman)

Prof. Dr. Kürşad DEMİREL

.....

Doç. Dr. Zeynep PİRSELİMOĞLU BATMAN

.....

Tez No

: 10571065

Tez Savunma Tarihi

: 31/08/2023

.....

Prof. Dr. Ahmet Evren ERGİNAL

Enstitü Müdürü

.././20..

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Onur KIZILARSLAN

10/09/2023

TEŞEKKÜR

Bu tezin gerçekleŐtirilmesinde, çalıŐmam boyunca benden bir an olsun yardımlarını esirgemeyen saygı değer danışman hocam Doç. Dr. Alper SAğLIK , alıŐma sÜresince tÜm zorlukları benimle göğüsleyen, hayatımın her evresinde bana destek olan değerli aileme sonsuz teŐekkürlerimi sunarım.

Onur KIZILARSLAN
anakkale, Ağustos 2023

ÖZET

ÇANAKKALE HALK BAHÇESİNİN PEYZAJ ERİŞİLEBİLİRLİĞİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Onur KIZILARSLAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Doç. Dr. Alper SAĞLIK

31/08/2023, 45

Kentsel yeşil alanlar kent ölçeğine inildiğinde oldukça büyük öneme sahiptir. Artan nüfus ve kentleşme ile beraber bu önem daha çok hissedilmeye başlanmıştır. Kentsel yeşil alanlar kentlilerin sosyalleşebileceği, spor yapabileceği, dinlenebilecek ve bunlarla beraber birçok rekreasyonel faaliyette bulunabileceği alanlardır. Kent yaşamının betonlaşmış, kararmış ve kasvetli havasından ayrılan alanlardır. Bu alanlar kullanıcılar için çeşitli olumlu sonuçlar barındırmaktadır. Kent yaşamında bulunan yüksek tempodan dolayı bireyler sürekli bir yorgunluk halindedir. Kentsel yeşil alanlar bu bireylerin yorgunluklarını alarak hem fiziksel hem de psikolojik olarak rahatlamalarını sağlamaktadır. Bunun yanında kentsel yeşil alanlar tüm kullanıcı kitlesine hitap ederek herkes için ulaşılabilir olmalıdır. Kentsel yeşil alanların tasarımları bu açıdan önem taşımaktadır. Engeli bulunan bireylerin sosyalleşmelerini ve hayata dahil olmalarını kolaylaştırmak için önem taşıyan mekanlardır. Bu kapsamda çalışma alanı olarak kentsel yeşil alan olarak aktif şekilde kullanılan Halk Bahçesi tercih edilmiştir. Halk Bahçesi Çanakkale Kent merkezinde bulunmaktadır. Alanın tercih edilme sebebi; gün içerisinde kentlilerin sık sık kullandığı bir alandır. Her yaş grubuna hitap eden alanları bünyesinde bulundurmaktadır. Bu kapsamda ise Halk Bahçesi; evrensel tasarım ilkeleri ve ulusal standartlar temel alınarak incelenmiştir. Yapılan incelemeler Halk Bahçesinin engelli bireyler açısından kullanımının uygunluğu belirlenmiştir. Yapılan belirlemeler sonucunda alan içerisinde bulunan eksikliklere alan özelinde öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Evrensel Tasarım, Erişilebilirlik, Peyzaj Tasarımı, Halk Bahçesi, Evrensel Tasarım İlkeleri ve Ulusal Standartlar.

ABSTRACT

INVESTIGATION OF ÇANAKKALE HALK BAHÇESİ IN TERMS OF LANDSCAPE ACCESSIBILITY

Onur KIZILARSLAN

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Department of Landscape Architecture Master's Thesis

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Alper SAĞLIK

31/08/2023, 45

Urban green areas are of great importance when it comes to urban scale. With the increasing population and urbanization, this importance has started to be felt more. Urban green areas are areas where urbanites can socialize, do sports, relax and engage in many recreational activities along with them. They are areas that are separated from the concreted, darkened and gloomy atmosphere of urban life. These areas contain various positive results for users. Due to the high tempo found in urban life, individuals are in a constant state of fatigue. Urban green areas allow these individuals to relax both physically and psychologically by taking their fatigue. In addition, urban green spaces should be accessible to everyone by appealing to the entire user audience. The designs of urban green areas are important in this regard. They are important places to facilitate the socialization and inclusion of individuals with disabilities in life. In this context, the Public Garden, which is actively used as an urban green area, has been preferred as a working area. The Public Garden is located in the center of Çanakkale. The reason the area is preferred is that it is an area that urbanites use frequently during the day. It has areas that appeal to every age group within its structure. In this context, the Public Garden has been examined on the basis of universal design principles and national standards. The examinations carried out have determined the appropriateness of the use of the Public Garden for disabled people. As a result of the determinations made, field-specific suggestions were presented for the deficiencies found in the field.

Keywords: Universal Design, Accessibility, Landscape Design, Public Garden, Universal Design Principles and National Standards.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
JÜRİ ONAY SAYFASI	i
ETİK BEYAN.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	viii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR	4
------------------------------	---

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KURAMSAL TEMELLER

8

3.1. Kentsel Açık ve Yeşil Alan Kavramı.....	8
3.2. Kent Parkı Kavramı.....	8
3.3. Engelli Tanımı ve Türleri.....	9
3.3.1. Engelli Tanımı.....	9
3.3.2. Engellilik Türleri.....	10
3.4. Evrensel Tasarım Kavramı ve İlkeleri.....	11
3.4.1. Evrensel Tasarım Kavramı.....	11
3.4.2. Evrensel Tasarım İlkeleri.....	12

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM		
MATERYAL VE YÖNTEM		13
4.1.	Materyal.....	13
4.2.	Yöntem.....	16
BEŞİNCİ BÖLÜM		
ARAŞTIRMA BULGULARI		18
5.1.	Ulaşılabilirliğe İlişkin Bulgular.....	18
5.1.1.	Park Girişleri.....	18
5.1.2.	Yaya Yolu ve Kaldırımlar.....	22
5.1.3.	Rampalar.....	24
5.1.4.	Merdivenler.....	27
5.2.	Peyzaj Donatı Elemanlarına İlişkin Bulgular.....	31
5.2.1.	Oturma Elemanları.....	31
5.2.2.	İşaret ve Yönlendirme Levhaları.....	33
5.2.3.	Aydınlatma Elemanları.....	35
5.2.4.	Çöp Kutuları.....	37
5.2.5.	Çeşmeler.....	38
5.2.6.	Su Ögeleri.....	39
5.2.7.	Engelli Tuvaletleri.....	40
ALTINCI BÖLÜM		
SONUÇ VE ÖNERİLER		42
KAYNAKÇA.....		44
ÖZGEÇMİŞ.....		I

SİMGELER VE KISALTMALAR

UN	Birleşmiş Milletler (United Nations)
TDK	Türk Dil Kurumu
TSE	Türk Standartları Enstitüsü
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
WHO	Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization)

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1	Çanakkale Kenti'nin Türkiye Haritasındaki Konumu...	13
Şekil 2	Çanakkale Kent Merkezi İl Sınırları.....	14
Şekil 3	Çanakkale Halk Bahçesi Uydu Görüntüsü.....	15
Şekil 4	Çanakkale Halk Bahçesi Peyzaj Projesi.....	16
Şekil 5	Çalışma Akış Diyagramı.....	16
Şekil 6	Çanakkale Halk Bahçesi Yan Girişi.....	19
Şekil 7	Çanakkale Halk Bahçesi Eski Kordon Girişi.....	20
Şekil 8	Çanakkale Halk Bahçesi Zübeyde Hanım Kapısı.....	21
Şekil 9	Çanakkale Halk Bahçesi Otopark Yönü ve Doğu Cephesi Girişi.....	21
Şekil 10	Kayrak Taşı Yol ve Kilit Parke Taşı Birleşim Noktası..	22
Şekil 11	Yürüyüş Yolu Üzerinde Bulunan Hendek.....	23
Şekil 12	Park Çevresinde Bulunan Kaldırım Üzeri Ağaç.....	24
Şekil 13	Çocuk Oyun Alanı Girişi Rampası.....	25
Şekil 14	Engelli Rampası.....	25
Şekil 15	Yol Birleşiminde Oluk Bulunan Rampa.....	26
Şekil 16	Rampa Yol Birleşiminde Mazgal Bulunan Rampa.....	27
Şekil 17	Rıht Ölçüleri Farklı Merdivenler.....	28
Şekil 18	Çocuk Oyun Alanı Girişi Merdivenleri.....	29
Şekil 19	Köpek Parkı Girişi Merdivenleri.....	30
Şekil 20	Bank Yerleşimi ve Kot Farkı.....	31
Şekil 21	Çocuk Oyun Alanı Çevresi Oturma Elemanları.....	32
Şekil 22	Toplu Oturma Elemanları/Çardak Alanı.....	33
Şekil 23	Ahşap Yönlendirme Levhaları.....	34
Şekil 24	Metal Uyarı Levhaları.....	34
Şekil 25	Yol Boyu Aydınlatma Elemanı.....	36
Şekil 26	Duvar Üzeri Aplik Aydınlatması.....	37
Şekil 27	Çöp Kutusu Örneği.....	38
Şekil 28	Eski Kordon Tarafında Bulunan Çeşme.....	39
Şekil 29	Süs Havuzu ve Giriş Merdivenleri.....	40
Şekil 30	Tuvalet Alanı.....	41

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Sanati ve teknolojinin gelişimi ile kentlerde her geçen gün farklılıklar, değişimler yaşanmaktadır. Artan teknoloji ve sanayinin en büyük etkileri ise insan nüfusundaki artış ve kentlere talebin artışıdır. Kent kavramının artması ile beraber çevre de bulunan beton dokusu ve yaşayış değişmeye başlamıştır. Bireylerin yaşam alanlarında kısıtlamalar ve küçülmeler oluşmuştur. Bu alanların çoğu ise açık yeşil alanlardır. Kentlerde yaşayan bireylerin açık yeşil alanlara olan özlemi artış göstermektedir. Bu kapsamda bakıldığında kentli bireyler için açık yeşil alanlar oldukça büyük öneme sahiptir. Yeşil alanlar bireyler için olumlu sonuçlar oluşturmaktadır. Kentsel açık yeşil alanlar ise kentlerde yaşayan bireyler için olumlu sonuçları bulunmaktadır. Bu alanlar kentlerin sebep olduğu stres, gerginlik gibi etkileri bireylerden uzaklatırmaktadır. Aynı zamanda bireylere yürüyüş yapma, spor yapma, dinlenme ve sosyalleşme gibi birçok rekreasyonel imkan sunmaktadır. Belirtilen bu oluşumlardan yola çıkılarak kentsel açık yeşil alanlar kullanıcı bireyleri hem fiziksel hem de psikolojik olarak olumlu şekilde etkilemektedir. Bu yüzden bu alanlar kentlerde yaşayan tüm bireylerin erişebileceği ve toplumun tamamının kullanabileceği şekilde olması önemlidir.

Kentsel açık yeşil alanlar, toplumda bulunan tüm bireylere hitap ederek bir amaca hizmet etmektedir. Kent ölçeğinde bulunan bu alanların çoğu kent düzenini sağlayan bir yapı olan belediyelere bağlıdır. Belediyelere bağlı olan kentsel açık yeşil alanlar bu sebepten dolayı kamusal alan sınıfına girmektedir.

Kentsel açık yeşil alanlar toplumda bulunan tüm bireylerin bir araya gelmelerini, sosyalleşmelerini ve çeşitli etkinlikler yapmalarını sağlamaktadır. Sağlamış olduğu bu durumlar sonucunda kentsel açık yeşil alanlar bireylerde; aidiyet hissinin artmasına ve toplumsal farklılıklardan doğan çatışmaları azaltmaktadır (Uslu ve Shakouri, 2014). Yaşamı devam eden tüm bireyler eşit koşullara sahip değildir. Bazı bireylerde fiziksel veya zihinsel açıdan bazı kayıplar bulunmaktadır. Bu tarz kayıplara sahip bireyler engelli birey olarak tanımlanmaktadır. Bu bireylerin toplum içerisinde dışlanması, kamusal alanları

yeterli ölçekte kullanılması gibi birçok problem bulunmaktadır. Bu kamusal alanlardan bir tanesi ise kentsel açık yeşil alanlardır. Kentsel açık yeşil alanlar engelli bireylerin rahat şekilde kullanabileceği alanlar olmalıdır. Bu alanların herkes için erişilebilir olması hem toplum için hem de bireylerin sağlıkları için önem taşımaktadır.

Her birey farklı fiziksel ve zihinsel özelliklere sahiptir. Bu kapsamda bakıldığında engeli bulunan bireylerde engel farklılıkları bulunmaktadır. Bazı bireylerde zihinsel olan engel durumu, bazı bireylerde görme, bazı bireylerde duyma, bazı bireylerde konuşma gibi fiziksel şekillerde bulunabilmektedir. Bu kapsamda bakıldığında kent ölçeğinde bulunan kamusal alanların tamamı hem engelli bireyler için hem de diğer bireyler için uygun şekilde olmalıdır. Tüm engeli bulunan bireyler için ulaşılabilirlik ve erişilebilirlik önem taşımaktadır. Özellikle hareket engeli bulunan engelli bireylerin hem kent kapsamında hem de çevrelerinde erişilebilir alanların bulunması önemlidir. Erişilebilirliğin kısıtlı olması durumunda bu bireyler toplumdan ve toplum yaşamından kendilerini dışlanmış hissedecektir.

Bekiroğlu (2002)'ye göre; kentsel çevre özgürlük alanı oluşturmaktadır. Bu durumu mümkün kılabilmek adına alanların tasarımları kullanıcıları dikkate alınarak yapılmalıdır. Alanları yapısal tasarımları tüm bireylere hitap edecek şekilde planlanmalıdır. Bu alanların peyzaj tasarımı aşamasında ise kullanıcı olacak tüm bireylerin fiziksel ve zihinsel olarak aynı olmadığı dikkate alınmalıdır. Örneğin; görme engelli bireyler için yütüyüş alanları ve çevrelerine dikenli bitkiler kullanılmamalıdır. Yön bulmalarını ve nerede olduklarını anlamaları için daha çok kokulu bitkiler yardımı ile yönlendirme yapılmalıdır.

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) tarafından yapılan araştırmalar ile ulaşılan veriler kapsamında dünyada bulunan nüfusun %10' unu engeli bireyler oluşturmaktadır (WHO, 2021). Ülkemizde ise Türkiye İstatistik Kurulu (TÜİK) verilerine göre; ulusal engelli veri sistemi üzerine kayıtlı en az bir engeli bulunan birey sayısı 2.5 milyonu aşmış durumdadır. Belirlenen bu rakamlar göz ardı edilemeyecek seviyede çoktur. Bu kapsamda ülkemizde bulunan bu bireylerin topluma dahil edilmelidir. Bu bireylerin yaşam alanları genişletilerek konfor seviyeleri yükseltilmelidir. Bunların olabilmesi için ise kamusal alanların engelli

bireylerin kullanımına uygun halde olması gerekmektedir. Yeni yapılacak olan alanların tasarımları bu kapsamda değerlendirilmeli ve mevcut alanların tasarımları bu yönde revize edilmelidir.

Belirlenen bu koşullar baz alınarak bu çalışmada ülkemizde yapılmış olan peyzaj tasarımlarının engelli kullanımına uygunlukları ele alınmıştır. Bu değerlendirme çerçevesinde çalışma alanı olarak gün içerisinde kentliler tarafından oldukça sık kullanılan Çanakkale kent merkezinde bulunan Halk Bahçesi belirlenmiştir.

Çalışma alanı olarak; Halk Bahçesi'nin tercih edilmesinin bazı sebepleri bulunmaktadır. Bunlardan bazıları; kentin merkezinde bulunan kamusal düzeyde kentsel açık yeşil alandır. Günlük hayatlarında bireylerin sık sık kullandığı bir alandır. Bireyler alanı; yürüyüş yapmak, evcil hayvanını gezdirmek, çocuk oyunları veya geçiş için kestirme bir güzergah olarak kullanmaktadır. Alan içerisinde çeşitli yaş gruplarına hitap eden alanlar bulunmaktadır.

Çalışma içerisinde Halk Bahçesi; evrensel tasarım ilkeleri ve yasal düzenlemeler baz alınarak değerlendirilmesi yapılmıştır. Değerlendirme kapsamında alandan veriler toplanmıştır. Veri toplama aşamasında alana gidilerek tecrübe edilmiş ve yerinde fotoğraflama yapılmıştır. Toplanan verilerin değerlendirilme aşamasından sonra ise engelli bireylerin kullanımına uygun olmadığı düşünülen alanlar için alternatif çözüm önerileri sunulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Çalışma kapsamında kullanılan, okunulan ve değerlendirilen kaynak özetleri verilmiştir. Bu kaynakların seçilmesinin sebebi; kentsel dış mekan alanlarda engelli bireylerin kullanımını ele alarak değerlendirmiş olmalarıdır. Çalışma kapsamında dış mekanların engelli kullanımına uygunluk durumları ele alınmıştır.

Sağlık (2010) **‘Kentsel Dış Mekân Tasarımlarının Tekerlekli Sandalye Kullanıcıları İçin Yeterliliği Ve Geliştirme Olanakları: Ordu Kent Merkezi Örneği’** adlı çalışmada; tekerlekli sandalye kullanan engelli bireylerin ulaşılabilirlik ile ilgili karşılaştıkları zorlukları ele almıştır. Çalışma kapsamında Ordu kent merkezi incelenmiştir. Çalışmaya literatür taraması ile başlanmıştır. Daha sonra alan içerisinde yapılan gözlem ve ölçümler ile beraber anket çalışması yapılmıştır. Daha sonra ise literatür taraması kapsamında saptana kriterler ile alanda tespit edilmiş olan problemler olarak görülen alanlar için tasarım önerileri sunulmuştur.

Ekşil (2011) **‘Engelliler İçin Dış Mekân Tasarım Özellikleri Bağlamında Ankara Kent Parklarının İrdelenmesi’** adlı çalışmada; çalışma alanı olarak belirlenen kent parklarının engelli standartlarına ve yasal düzenlemelere uygunluğu incelenmiştir. İnceleme kapsamında anket çalışması yapılmıştır. Bu çalışma yardımı ile kullanıcı kitlesi çalışmaya dâhil edilmiştir. Elde edilen veriler yorumlanarak, kamusal alanlar ve parkların engelsizleştirilmesine katkı sunmayı amaçlamıştır.

Olgun ve Yılmaz (2014) **‘Parkların Erişilebilirlikleri Üzerine Bir Araştırma: Niğde Kızılelma Parkı Örneği’** adlı çalışmada; araştırmacılar sahada gözlem ve ölçüm yapmışlardır. Yapılan gözlem ve ölçümler kullanılarak kullanım alanları ve donatı elemanlarının engelli bireylerin kullanımına uygunluğu saptanmıştır. Belirlenen alanlar içerisinde uygun olmadığı düşünülen birimler için öneriler sunulmuştur.

Uslu ve Shakouri (2014) '**Kentsel Peyzajda Engelli / Yaşlı Birey İçin Bağımsız Hareket Olanğı ve Evrensel Tasarım Kavramı**' adlı çalışmada; kentsel peyzaj kapsamında engellilerin karşılaştıkları sorunları belirlemişlerdir. Bu sorunları evrensel tasarım kavramı içerisinde çözmeye yönelik yöntemleri incelemişlerdir.

Çelik, Ender ve Akdeniz (2015) '**Engelsiz Parklarda Peyzaj Tasarımı**' adlı çalışmada; engelsiz park tasarımları ele alınmıştır. Aynı zamanda Dünya ve Türkiye standartları ile literatür verileri analiz edilmiştir. Yapılan analizler ile park alanları birleştirilerek değerlendirme yapılmıştır.

Karakuş (2016) '**Engellilere Yönelik Kent Mobilyaları Üzerine İnceleme**' adlı çalışmada; kent mobilyası kavramı, tarihsel gelişimi, tasarım kriterleri, engelli kullanıcılarına karşı uygunluk ele alınmıştır. Aynı zamanda bu alanda bulunan yasal düzenlemeler incelenmiştir.

Kuter ve Çakmak (2017) '**Kamusal Dış Mekânlarda Engelliler İçin Tasarım: Ankara Seğmenler Parkı Örneği**' adlı çalışmada; araştırma konusu olan parkın ulaşılabilirliğinin saptanması amaçlanmıştır. Alan içerisinde yerinde inceleme ve ölçümler yapılmıştır. Yapılan çalışmalar kapsamında kullanım alanlarının, donatının ve peyzaj tasarımının kriterler uygunluğu değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda ise sorunlu olarak tespit edilen kısımlar için öneriler sunulmuştur.

Tandoğan (2017) '**Evrensel Tasarım Kavramı: Kentsel Peyzaj İle İlgili Örnekler**' adlı çalışmada; Evrensel tasarım kavramının dünyada bulunan çeşitli örnekler üzerinden incelemektedir. Yapılan inceleme ile beraber peyzaj mimarlığında kullanımı değerlendirilmiştir.

Akarsu (2019) '**Açık Alanlarda Hareket Engelli Kullanıcılar İçin Standartların Değerlendirilmesi: İstanbul-Çırpıcı Millet Bahçesi Örneği**' adlı çalışmada; ulaşılabilirliği farklı olan engelli profilleri açısından TSE standartları baz alınarak İstanbul-

Çırpıcı Millet Bahçesi değerlendirilmiştir. Alan içerisinde çeşitli incelemeler ve ölçümler yapılmıştır. Yapılan çalışmalar kapsamında ulaşılabilirliğin artırılması için öneriler sunulmuştur.

Güngör (2019) **‘Yaşlı Bireyler Açısından Peyzaj Tasarımının Konya Japon Parkı Örneğinde İncelenmesi’** adlı çalışmada; peyzaj tasarım kavramı yaşlı bireylerin gözünden değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma kapsamında ise farklı zamanlarda 120 kişi ile anket yapılmıştır. Yapılan anket sonuçları yorumlanarak sorunlar belirlenmiştir. Belirlenen sorunlara çözüm önerileri sunulmuştur.

Karadeniz (2019) **‘Peyzaj Tasarım Kriterleri Açısından Samsun Kent Parklarının İncelenmesi’** adlı çalışmada; araştırma kapsamında Samsun ilinde bulunan kent parklarının peyzaj tasarım kriterlerine uygunluğu değerlendirilmiştir. Bu kapsamda alanlarda incelemeler yapılmıştır. Alanı kullanan 600 kişi ile anket çalışması yapılmıştır. Yapılan anketin sonuçları analiz edilerek eksiklikler belirlenmiştir. Belirlenen eksiklere çözüm önerileri sunulmuştur.

Olgun (2019) **‘Görme Engelliler İçin Kent Parklarının Erişilebilirliğini Arttırmaya Yönelik Peyzaj Tasarım Yaklaşımları’** adlı çalışmada; Antalya kent merkezinde bulunan Karaalioğlu Parkı ele alınmıştır. Parkın görme engelli bireylerin kullanımına uygunluğu yasal mevzuata göre değerlendirilmiştir. Yapılan değerlendirmeler sonucunda sorunlar saptanmıştır. Evrensel tasarım ilkeleri doğrultusunda ise peyzaj tasarım önerileri sunulmuştur.

Şenkaya, Özdemir ve Özdemir (2019) **‘ Parkların Erişilebilirlikleri Üzerine Bir Araştırma: Fındıkzade Çukurbostan Yaşam Parkı Örneği’** adlı çalışmada; belirlenen alanın engelli bireylerin kullanımına uygunluğunun belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında alanda gözlem ve ölçümler yapılmıştır. Yapılan uygulamalar kapsamında alanın engelli bireyler için kullanımına uygunluk ölçütlerine bağlı olarak irdelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda sorunlu olarak görülen alanlar için çözüm önerileri sunulmuştur.

Kuter ve Erciyaz (2020) '**Kamusal Dış Mekânda Engelliler İçin Tasarım: Çankırı, Recep Tayyip Erdoğan Kent Parkı Örneği**' adlı çalışmada; söz konusu olan çalışma alınının ulaşılabilirliğinin saptanması amaçlanmıştır. Kullanım alanları ve peyzaj donatıları evrensel tasarım ilkelerine uygunluk açısından değerlendirilmiştir. Değerlendirme sonucunda belirlenen sorunlu çalışma alanları özelinde çözüm önerileri sunulmuştur.

Türcan İmren ve Kiper (2020) '**İstanbul Çırpıcı Kent Parkı'nın Engelli Kullanımı Açısından Değerlendirilmesi**' adlı çalışmada; çalışma alanının herkes için ulaşılabilir olup olmadığı değerlendirilmiştir. Alan içerisinde gözlem ve ölçümler yapılmıştır. Yapılan çalışmalar sonucunda eksiklikler belirlenerek giderilmeye yönelik çözüm önerileri sunulmuştur.

Pouya (2021) '**Engelli Bireylerin Erişilebilirliğinin Arttırılması ve Farkındalığın Sağlanması İçin Evrensel Donatı Tasarımlarının Önemi ve Buna İlişkin Peyzaj Alanlarında Bazı Tasarım Önerilerinin Verilmesi**' adlı çalışmada; açık yeşil alanlarda kullanılacak olan donatılar için evrensel tasarım ilkelerini baz alarak yeni tasarım önerileri sunmuştur. Bu tasarımların herkesin kullanımına uygun olması amaçlanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KURAMSAL TEMELLER

3.1. Kentsel Açık ve Yeşil Alan Kavramı

Kentsel açık ve yeşil alanlar zamanla kendiliğinden ya da insan eliyle oluşturulmuş alanlardır. Kent dokusuna katkıda bulunan ve halkın kullanımına açık olan kamusal yeşil alanlardır. Üzerinde yapılaşma bulunmayan herhangi bir rekreasyonel faaliyet potansiyeli sunan her alan kentsel açık ve yeşil alan olarak tanımlanmaktadır (Gül ve Küçük, 2001).

Kentlerde yaşayan bireyler için bu alanlar bir kaçış noktasıdır. Kentin stresinden betonundan uzaklaşarak bireyi doğa ve kendisi ile baş başa kalmasını sağlamaktadır. Kentsel açık ve yeşil alanlar kullanıcılar için hem fiziksel hem de psikolojik olarak olumlu etkiler sağlamaktadır. Kentsel açık ve yeşil alanlar bireylere; dinlenme, eğlenme, spor yapma, sosyalleşme gibi çeşitli rekreasyonel faaliyetlere imkân sağlamaktadır. Gelişen teknolojiler ve artan nüfus ile birlikte kent ölçeğinde oluşan betonlaşma artarak doğal doku kaybolmaya başlamıştır. Kentsel açık ve yeşil alanlar ise kent ortamında oluşan bu dokuyu kırarak doğal doku oluşturmaya ve ekolojik dokuya katkı sağlamaktadır. Bu kapsamda bu alanlar hem kent için hem de kentliler için önem taşımaktadır.

3.2. Kent Parkı Kavramı

Kenti parkı kavramı temel anlamda kentin tamamına hizmet verebilecek nitelikte olan parklardır. Bu alanlar içerisinde pek çok farklı kullanım alanı ünitesine sahiptir. Bu alan üniteleri farklı yaş gruplarına hitap eden, farklı faaliyetlerin yapılmasını sağlamaktadır. Aynı zamanda bu üniteler engelli bireylerin farklı faaliyetler yapmalarını sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında bu park alanları tüm kullanıcıların ulaşabileceği konumda olmalıdır. Kent parkları buldukları kent dokusuna göre farklılıklar göstermektedir. Bu farklılığın en önemli sebebi ise nüfusun farklı olmasıdır. Nüfus yoğunluğu fazla olan kent parkları ile nüfus yoğunluğunun az olduğu kentlerdeki parkların büyüklükleri farklılık göstermektedir.

Aynı zamanda bu durum parkların işlevlerini de değiştirmektedir. Parkın kullanıcı kitlesini nüfusun yoğun oluşturmaktadır. Bu yüzden de kullanıcı kitlesinin ihtiyaç farklılıklarına göre parklar oluşturulmalıdır.

Kent parklarının temel işlevi; kullanıcı kitlesine mutluluk vermektir (Ekşil, 2011). Kent parklarında yapılan faaliyetler bireyleri her anlamda olumlu şekilde etkiliyor olması bu durumun en önemli kanıtıdır. Kent parkı kullanıcıları farklı rekreasyonel alanlarına ulaşabilmektedir. Diğer rekreasyonel alanlara oranla daha çok ziyaretçiyi ağırlayabilmeleri ve uzun süre kente hizmet edebilmesi kent parklarının ayırt edici özellikleridir. Belirlenen bu özelliklerle beraber kent parklarının birçok işlevi bulunmaktadır. Bunlardan bazıları řu şekildedir;

- İnsanları doğa ile buluşturma,
- Yaban hayatına ev sahipliği yapma,
- Kentin dokusuna katkıda bulunma,
- Mikroklimatik etkiler,
- Farklı kültürel aktivitelere ev sahipliği,
- Kent içerisinde sakin, huzurlu alan yaratma,
- Temiz hava kaynağı oluşturma.

3.3. Engelli Tanımı ve Türleri

3.3.1. Engelli Tanımı

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğü kapsamında engelli sözcüğü ‘engelli olan, mânialı’ şeklinde tanımlanmaktadır.

Birleşmiş Milletler (UN)’in engelli tanımına göre; ‘Normal bir bireyin kişisel olarak ya da sosyal olarak yaşantısında kendisinin yalnız başına yapması gereken işleri, bedensel

ve ruhsal olarak duyu organlarında bulunan kalıtsal ya da sonradan oluşan herhangi bir eksikliğin sonucu yapamayanlar' şeklinde tanımlanmaktadır (BM, 2004).

Dünya Sağlık Örgütü engelli kavramını üç kategoride değerlendirmektedir. Bunlar;

1. Noksanlık (Impairment): Sağlık açısından noksanlık; psikolojik, anatomik ya da fiziksel yapı ve fonksiyonlar kapsamında eksikliğin ya da dengesizliğin olmasıdır.
2. Özürlülük (Disability): Sağlık açısından sakatlık; bir eksiklik sonucunda meydana gelen ve normal olarak anılabilecek olan insana oranla bir işi yapma yeteneğinin kayıt olması, kısıtlanması durumudur.
3. Maluliyet (Handicap): Sağlık açısından maluliyet; eksiklik ya da sakatlık sonucunda, bireyde oluşan ve kişinin yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel duruma göre normal olabilecek olan faaliyetlerde bulunma yeteneğini önleyen ve sınırlayan dezavantaja sahip durumdur.

3.3.2. Engellilik Türleri

Her bireyin farklılıkları gibi engellerinde farklılıkları bulunmaktadır. Engel türleri 8 farklı başlıkta toplanmaktadır (Kızıltaş, 2012).

1. Zihinsel Engelli: Zihinsel olarak yeterliliği bulunmayan bireylerdir. Zeka geriliği, down sendromu, fenilketonüri gibi rahatsızlıklardır.
2. İşitme Engelli: Tek ya da iki kulağında da tamamen veya kısmi şekilde işitme sorunu olan bireylerdir. İşitme cihazı kullanan bireyler bu sınıftadır.
3. Görme Engelli: Tek ya da iki gözünde de tamamen ya da kısmi halde görme eyleminin kayıp olması ya da bozuk olmasını yaşayan bireylerdir. Göz protezi kullananlar, renk körü olan bireyler, gece körlüğü gibi rahatsızlıklardır.
4. Ortopedik Engelli: Kas ve iskelet dokusunda yetersizlik, eksiklik ve fonksiyon kaybı yaşayan bireylerdir. Uzunlarda ve omurgada kısalık,

eksiklik, uzunluk, yokluk, şekil bozukluğu, güçsüz kas sistemi, felç gibi rahatsızlıklardır.

5. Dil ve Konuşma Engeli: Herhangi bir sebepten dolayı konuşamayan ya da konuşma hızı, akıcılığı, ifadelerde bozukluk ve ses bozukluğu bulunan bireylerdir. İşitebilen fakat konuşamayan, konuşmak için alet kullanan, kekeleme, dil-dudak ve çene yapı bozukluğu gibi rahatsızlıklardır.
6. Ruhsal ve Duygusal Hastalığı Olanlar: Duygu, düşünce ve davranışlarda normalden farklı görüntüler sergileyen bireylerdir. Rahatsızlıkları nedeni ile günlük yaşamda bulunan aktiviteleri tamamlanamayan, bireylerle ilişkileri devam ettirmede zorlanan bireylerdir. Depresyon, şizofreni gibi rahatsızlıklardır.
7. Süreğen Hastalık: Bireylerin çalışma kapasitelerini ve fonksiyonlarını engelleyen, sürekli olarak bakım ve tedavi gerektiren rahatsızlıklardır. (HIV, cilt ve deri hastalıkları, kanserler, idrar yolu-üreme yolu hastalıkları vb.)
8. Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu: Çocuklarda yedi yaşından önce görülen, en az iki farklı ortamda 6 ay süre içerisinde yaş ve gelişimine uyumlu olmayan dikkat eksikliğidir. Aşırı derecede hareketlilik, hiperaktivite ve dürtüsellik belirtileri sonucunda görülmektedir.

3.3.Evrensel Tasarım Kavramı ve İlkeleri

3.3.1. Evrensel Tasarım Kavramı

Evrensel tasarım kavramı engelli bireyler dâhil olmak üzere pek çok insan kitlesini bünyesinde dâhil eden ve herkesin kullanımına uygun tasarımı ortaya koymayı amaçlamaktadır. Kullanıcı kitlesinin yaşlı, genç, engelli ve pek çok farklı bireyden oluştuğu ve birçok farklı bireyin tasarımlardan aynı şekilde faydalanacak kullanıcılara eşdeğer yer kazandırmaktadır (Hacıhasanoğlu, 2003).

Evrensel tasarım anlayışı; erişilebilir bir tasarım, engelsiz tasarım gibi yaklaşımlardan farklıdır. Bu farklılık tek bir gruba yönelik değil de kullanıcı kitlesinin tamamına uygun tasarımları sunmayı amaçlamaktadır. Bu amaçlama kapsamında özellikle engelli bireylerin kullanımına uygun olarak tasarlanan çevre tarafından e-bu bireylerin ayrı tutulmasını engellemektedir.

3.3.2.Evrensel Tasarım İlkeleri

Evrensel tasarım tüm dünyada kabul görülen tasarım ilkeleridir. Bu ilkeler tüm bireyleri bünyesine alarak herkese eşit imkânlar yaratmaktadır. Bu kapsamda evrensel tasarımın 7 temel ilkesi bulunmaktadır. Bu ilkeler;

1. Eşit Kullanım: Tasarımın tüm kullanıcı kitleleri tarafından aynı ya da benzer şekillerde kullanabilecekleri şekilde olmalıdır.
2. Kullanımda Esneklik: Kullanıcı kitlesinin yetenekleri doğrultusunda kendisine uygun kullanım şeklini seçmelerine olanak sağlamalıdır.
3. Basit ve Sezgisel Kullanım: Yapılan tasarımın kolay algılanabilir olmasıdır. Karmaşadan uzak tasarımlar ile tüm kullanıcıların alanı anlayabiliyor olmasıdır.
4. Algılanabilir Bilgi: Tasarım kapsamında kullanıcının ihtiyacı olan bilgiyi mekân tanımlama evresinde farklı betimleme ve anlatımlarla aktarmasıdır.
5. Hatalara Dayanım: Tasarım alanlarında kullanılan ya da kullanılacak olan öğelerin tüm kullanıcı kitleleri açısından tehlike ve kaza oranı en aza indirilmelidir.
6. Düşük Fiziksel Çaba: Tasarımı yapılan çevreye minimum oranda güç ve çaba ile erişim sağlayabilmektir.
7. Yaklaşım ve Kullanım İçin Boyut ve Mekân: Tasarımlar tüm kullanıcı kitleleri için ergonomik formda olmalıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

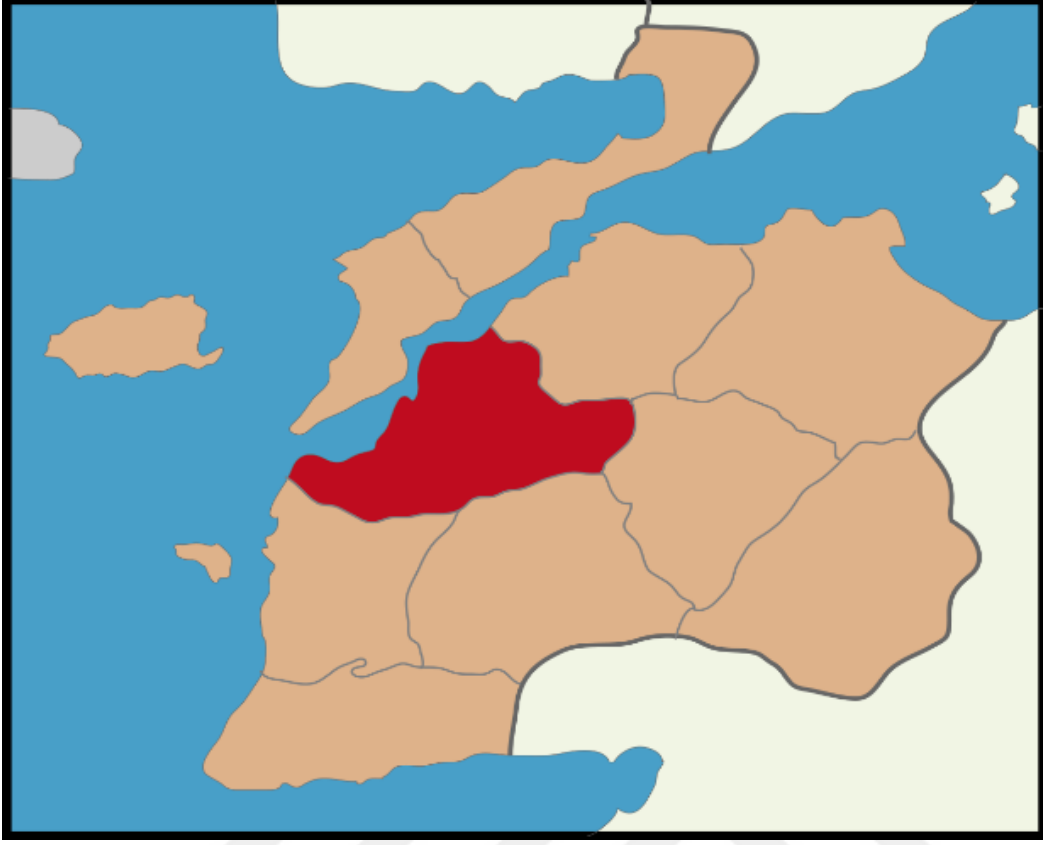
MATERYAL VE YÖNTEM

4.1. Materyal

Çanakkale Kent'i Türkiye'nin kuzeybatısında, Marmara Bölgesi içerisinde yer almaktadır (Şekil 1). Hem Asya hem de Avrupa kıtasında toprakları bulunan Çanakkale, Gelibolu Yarımadası ve Biga Yarımadası üzerine kurulmuştur. 25-35 ve 27-45 Doğu boylamları; 39-30 ve 40-42 Kuzey enlemleri arasında bulunmaktadır. Kentin toplam yüz ölçümü 9.737 km² dir (Şekil 2) (Çanakkale Belediyesi, 2023).

Şekil 1. Çanakkale Kenti'nin Türkiye Haritasındaki Konumu

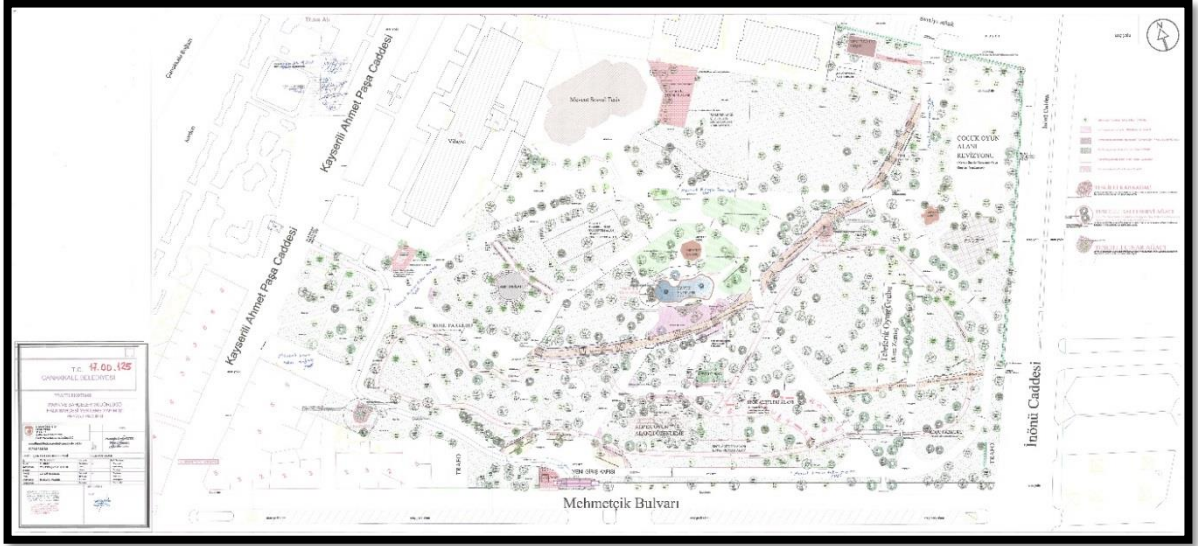
Şekil 2. Çanakkale Kent Merkezi İl Sınırları

Çalışmanın ana materyalini Çanakkale Halk Bahçesi oluşturmaktadır (Şekil 3). Halk Bahçesi kent merkezinde yer almaktadır. Çalışma alanı toplam 36.500 m² alana sahiptir. Bulduğu konum sebebiyle kentin çoğu noktasından ulaşımı oldukça kolaydır. Halk tarafından yoğun olarak kullanılan bu alan eskiden bir İngiliz asilinin konağının bahçesi konumun bulunmaktadır. Günümüzde ise alan kamulaştırılarak park haline getirilmiştir. Halk Bahçesi olarak bilinen bu parkı eski ismi ise Calvert Parkı olarak bilinmektedir.

Şekil 3. Çanakkale Halk Bahçesi Uydu Görüntüsü

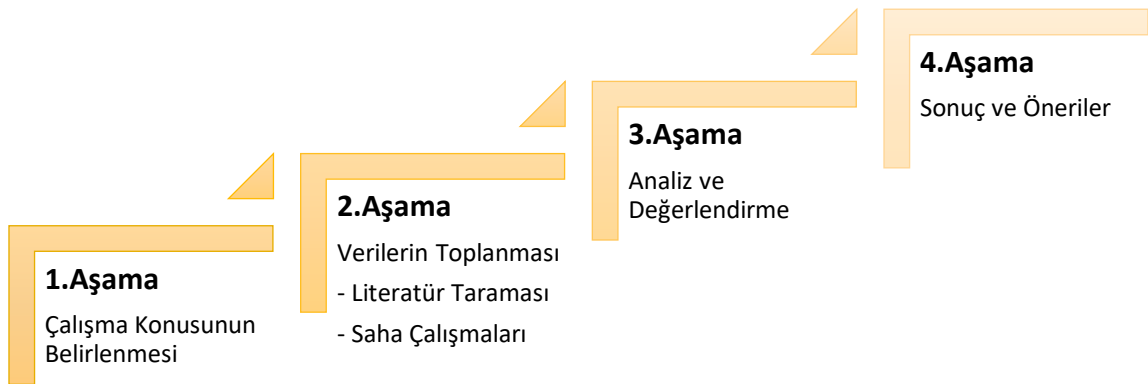
Araştırma konusuna dair yayın, rapor gibi akademik kaynaklar, TÜİK verileri, TSE standartlarına dair veriler, çeşitli internet kaynakları ve uydu görüntüleri, araştırma alanında çekilen çeşitli fotoğraflar ve belediyeden alınan peyzaj projesi (Şekil 4) çalışmanın diğer materyallerini oluşturmaktadır.

Şekil 4. Çanakkale Halk Bahçesi Peyzaj Projesi (Çanakkale Belediyesi, 2023).

4.2. Yöntem

Çalışma yönteminin, çalışma konusunun ve alanın belirlenmesi şeklinde planlama yapılmıştır. Daha sonra ise verilerin toplanması, analiz ve değerlendirme ile sonuç ve öneri aşamasına gelinmiştir. Bu kapsamda çalışma 4 ana başlık altında oluşturulmuştur.

Şekil 5. Çalışma Akış Diyagramı

Birinci aşamada; çalışma konusu ve çalışma alanı belirlenmiştir. Çalışma alanı olarak Çanakkale Halk Bahçesi seçilmiştir. Alan seçimi yapılırken; erişim olanakları, alan içerisinde bulunan kullanım alanları ve peyzaj elemanları göz önüne alınmıştır. Bu kapsamda belirlenen bu kriterler engelli kullanımına uygunluk kriterleri kapsamında incelenmiştir.

İkinci aşamada; çalışmanın konusuna ve çalışma alanına ilişkin veriler toplanmıştır. Literatür taraması yapılarak engelliğin tanımı ve türleri, evrensel tasarım kavramı, engelli kullanımına uygun peyzaj kavramının ulusal ve uluslararası standartları araştırılmıştır. Çalışma alanına gidilerek yerinde mevcut duruma dair gözlem ve deneyimleme yapılarak fotoğraf çekilmiştir.

Üçüncü aşamada; değerlendirme aşamasına geçilmiştir. Alan içerisinden toplanan veriler analiz edilerek çalışma alanının engelli kullanım standartlarına uygunluğu değerlendirilmiştir.

Dördüncü aşamada; yapılan analizler ve değerlendirmeler ışığında belirlenen sorunlara çeşitli çözüm önerileri getirilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

5.1. Ulaşılabilirliğe İlişkin Bulgular

5.1.1. Park Girişleri

Halk Bahçesinin beş adet girişi bulunmaktadır. Bunlardan dört tanesi yan cephelerden erişim sağlayabilmektedir. Park konumundan dolayı geçiş güzergâhı oluşturmaktadır. Bu yüzden park motorlu araçların erişimine kapalıdır. Kapı girişlerinin çevre ile arasında herhangi bir kot bulunmamaktadır. Bu da tüm kullanıcıların erişimini sağlamaktadır. Farklı engel durumlarına sahip olan tüm bireylerin parka ulaşılabilirliği uygundur.

Yan kapı girişlerinden birinde araç girişini engellemek adına sürgülü kapı bulunmaktadır (Şekil 6). Alan içerisinde bulunan kafe-restoranlar malzeme temini sağlaması açısından bu şekilde bir kapı bulunmaktadır. Çalışanlar tarafından belirli günlerde ihtiyaç dâhilinde sadece nakliye arabalarına açılmaktadır. Engelli bireyler için herhangi bir risk teşkili bulunmamaktadır. Kaldırımında kullanılan kilit parke taşı ile park içerisinde bulunan kilitli parke taşının farklı formda olması özellikle görme engelli bireylerin alanı tanınmasını sağlamaya yardımcı olabilecektir. TSE standartları kapsamında park girişleri genişlikleri ve herhangi bir kot farklı bulunmaması sebebiyle uygunluk göstermektedir.

Şekil 6. Çanakkale Halk Bahçesi Yan Girişi

Parkın Eski Kordon tarafında bulunan girişinde ise herhangi bir kapı ya da yönlendirici eleman bulunmamaktadır. Motosiklet gibi taşıtların girişine kapalı olan yol sadece yaya kullanımına açıktır. Bunun yanında çok yüksek olmamakla beraber girişin başlangıcında ufak bir kot farkı bulunmaktadır. Bu tekerlekli sandalye kullanan bireylerin geçişlerinde çok büyük olmasa bile sorun oluşturabilmektedir (Şekil 7).

Şekil 7. Çanakkale Halk Bahçesi Eski Kordon Girişi

Halk Bahçesinin bir diğer yan giriş kapısı ise Zübeyde Hanım Kapısıdır. Bu kapı girişlerden en büyük olanıdır. Parkın ana kapısı olarak adlandırılabilir. Parkın yan cephesinde bulunan cadde ve otopark alanını park içerisine yaya geçidi ile bağlamaktadır. Giriş kısmında herhangi bir kot farklı bulunmamaktadır. Bu da engelli bireyler için sorun teşkil etmemektedir (Şekil 8).

Şekil 8. Çanakkale Halk Bahçesi Zübeyde Hanım Kapısı

Parkın kalan iki kapısı çeşitli cephelerden (otopark yöne ve doğu cephesi) girişin sağlandığı küçük kapılardır. Bu girişlerde de kot farklı bulunmamakta ve materyal farklılıklarından dolayı engelli bireylerin kullanımı açısından risk teşkil etmemektedir.

Şekil 9. Çanakkale Halk Bahçesi Otopark Yönü ve Doğu Cephesi Girişi

5.1.2. Yaya Yolu ve Kaldırımlar

Park içerinde bulunan yaya yolları ve kaldırımlar büyük ölçüde kilitli parke taşı ve kayrak taşı ile oluşturulmuştur. Tercih edilen malzemeler engelli bireylerin kullanımına uygun malzemelerdir. Fakat kayrak taşlarını aralarının zamanla okmesi engelli bireyler için tehdih oluşturabilecek bir durumdur. Bu açıdan uygulama anında dikkatli ve temiz çalışılmalıdır. Kayrak taşı ve kilitli parke taşı yollarının birleşimde su olukları yerleştirilmiştir. Bu oluklar tekerlekli sandalye kullanan bireyler için sorun oluşturabilecek bir durumdur (şekil 10).

şekil 10. Kayrak Taşı Yol ve Kilit Parke Taşı Birleşim Noktası

Alan içerisinde bulunan yürüyüş yollarının bazı noktalarında hendekler bulunmaktadır. Bu hendekler engelli bireyler için bazı durumlarda risk teşkil edebilecek

durumdadır. Görme engelliler için takılma, tekerlekli sandalye kullanan bireyler için aşamama gibi durumlar oluşturabilecek sorunlara sahiptir (Şekil 11).

Şekil 11. Yürüyüş Yolu Üzerinde Bulunan Hendek

Halk Bahçesinin dört tarafında da dışarıdan kaldırım bulunmaktadır. Kaldırım zemininin bazı noktalarında bozulmalar ve kırılmalar bulunmaktadır. Fakat bunlardan daha da önemlisi kaldırım üzerinde bulunan ağaç gruplarıdır. Bu ağaçlar yeşili ve doğayı korumanın göstergesi olsa da kaldırımdaki yaya kullanım alanını daraltarak engelli bireyler için risk teşkil etmektedir (Şekil 12).

Şekil 12. Park Çevresinde Bulunan Kaldırım Üzeri Ağaç

5.1.3. Rampalar

Park içerisinde bulunan bazı rampaların eğimlerinin standartların üzerinde olduğu tespit edilmiştir. Rampaların alan içerisindeki asıl görevi ise bebek arabaları ve engelli bireyler için geçiş kolaylığı ile ulaşımı sağlamaktır. Rampa eğimlerinin standartlarının haricinde olması kullanım zorluğu sağlayarak risk teşkil etmektedir (Şekil 13 ve 14).

Şekil 13. Çocuk Oyun Alanı Giriş Rampası

Şekil 14. Engelli Rampası

Alan içerisinde bulunan diğerk rampa alanlarında ise çeşitli sorunlar tespit edilmiştir. Şekil 15’te bulunan rampanın yol ile bağlantısında su oluğu bulunmaktadır. Bu durum tekerlekli sandalye kullanan bireyler için risk teşkil etmektedir. Şekil 16’te ise rampanın yol ile bağlantı dönüş noktasında mazgal bulunmaktadır. mazgalın boşlukları geniş bir yapıdadır. Tekerlekli sandalye kullanan bir bireyin geçerken dikkat etmemesi durumunda tekerleği araya girebilecektir.

Şekil 15. Yol Birleşiminde Oluk Bulunan Rampa

Şekil 16. Rampa Yol Birleşiminde Mazgal Bulunan Rampa

Alan içerisinde bulunan rampa alanları TSE standartları kapsamında %3 ile %8 arasında olmalıdır (Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020). Bu standartlar kapsamında değerlendirildiğinde Şekil 14 ve 15’de bulunan rampaların eğim derecesi yaklaşık olarak %2 iken Şekil 13 ve 16’da bulunan rampanın eğim derecesi yaklaşık olarak %5’tir.

5.1.4. Merdivenler

Park içerisinde çeşitli alanlara merdiven yardımı ile ulaşım sağlanmaktadır. Merdivenler çeşitli şekillerde bulunmaktadırlar. Bu durum ise engelli bireylerin o alanlardan soyutlanması anlamına gelektedir. Bazı merdivenlerin rıht ölçüleri farklılık göstermektedir (Şekil 17). Bu durum sadece engelli bireyler için değil tüm kullanıcılar için zorluk yaratmaktadır.

Şekil 17. Rıht Ölçüleri Farklı Merdivenler

Alan içerisinde bulunan çocuk oyun grubu girişlerinin bazılarında da merdiven bulunmaktadır. Bu durum çeşitli engeli sahip çocukların ya da engeli bulunan ebeveynlerin alana ulaşmalarını engellemektedir (Şekil 18).

Şekil 18. Çocuk Oyun Alanı Giriş Merdivenleri

Park içerisinde bulunan köpek parkı giriş de merdiven ile sağlanmaktadır. Hayvan dostlarımız özellikle engelli bireyler için önemli bir yol gösterici görmektedir. Bu bireylerin dışarıda ve toplumda yer alarak sosyalleşmelerine destek olmaktadır. Bu kapsamda park alanı içerisinde köpeğini bu alana getiren engelli bireyler için bu giriş tehdit oluşturmaktadır (Şekil 19).

Şekil 19. Köpek Parkı Girişi Merdivenleri

TSE standartları kapsamında merdivenler açık rıhtlı olmamalıdır. Tüm basamaklarda yükseklik ve derinlik aynı ölçüde olmalıdır. Merdivenler tasarımlarında en fazla 12 basamak kullanılmalı daha sonra sahanlık yapılarak basamaklar devam ettirilmelidir. Basamak genişliği en az 30 cm, yüksekliği en fazla 15 cm şeklinde yapılmalıdır. Merdivenlerin giriş ve çıkışlarında 2,5 cm genişliğe sahip kaymaz bir şerit kullanılmalıdır. Bu kapsamda değerlendirildiğinde alan içerisinde bulunan merdivenlerin genişlikleri standartlara uygun değildir. Aynı zamanda merdiven giriş ve çıkışlarında bulunması gereken kaydırmaz aynı zamanda merdivene gelindiğinin anlaşılmasını sağlayacak olan şerit bulunmamaktadır. (Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020).

5.2. Peyzaj Donatı Elemanlarına İlişkin Bulgular

5.2.1. Oturma Elemanları

Alan içerisinde bulunan banklar yol güzergâhlarını engellemeyecek şekilde iç taraflara doğru konumlandırılmıştır. Fakat uygulamada kullanılan bordür taşı yüksekliğinde bir kot farkı oluşmuştur. Bu kot farkı engelli bireyler için kullanımı zorlaştırmaktadır (Şekil 20).

Şekil 20. Bank Yerleşimi ve Kot Farkı

Alan içerisinde bulunan çocuk oyun alanı çevresinde duvar üzerine monte edilmiş oturma birimleri bulunmaktadır. Çocuk oyun alanının kotu yol kotundan düşük olduğu için bankların kotu da düşüktür. Bu durum ise bu bölgede bulunan oturma gruplarına ulaşımı zorlaştırmaktadır (Şekil 21).

Şekil 21. Çocuk Oyun Alanı Çevresi Oturma Elemanları

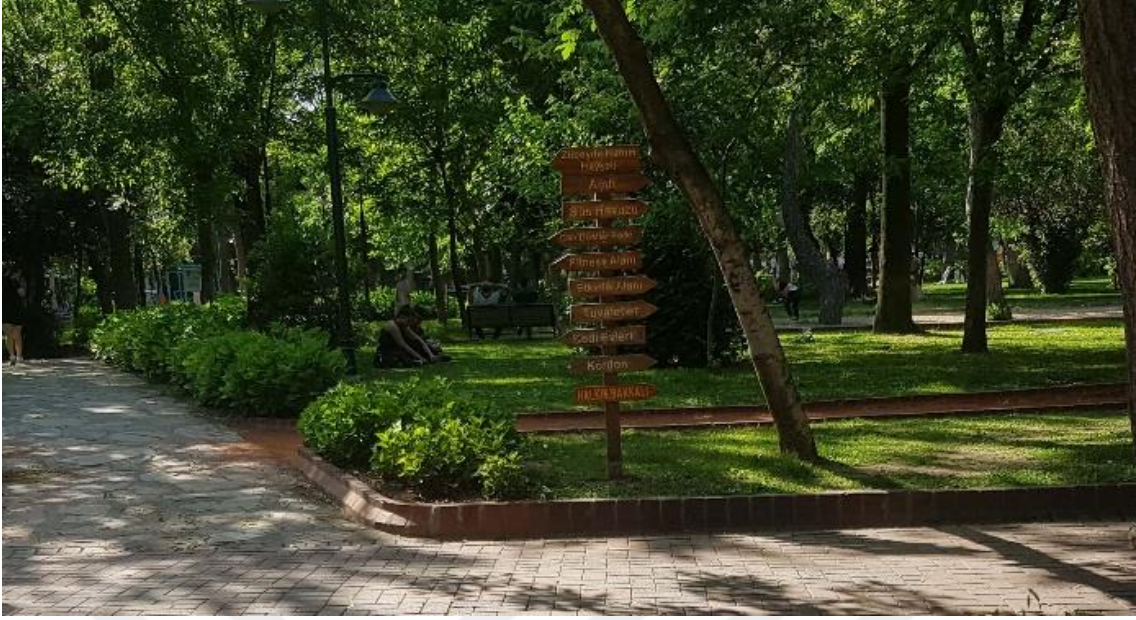
Aynı zamanda park alanı içerisinde kullanıcıların toplu şekilde oturabilecekleri çardak alanları bulunmaktadır. Bu alanların girişlerinde kot farkı bulunmamaktadır. İçerisinin geniş olmasından dolayı da engelli bireylerin kullanımına uygundur (Şekil 22).

Şekil 22. Toplu Oturma Elemanları/Çardak Alanı

5.2.2. İşaret ve Yönlendirme Levhaları

Halk Bahçesi içerisinde bulunan işaretler ve yönlendirme levhalarının sayısı ve düzeyi yeterli bulunmuştur (Şekil 23 ve 24). Levhalarda materyaller olarak bazılarında empenye edilmiş ahşap bazılarında ise metal tercih edilmiştir. Bununla beraber görme engeli bulunan bireyler için sesi uyarı ve bilgi sistemi bulunmamaktadır.

Şekil 23. Ahşap Yönlendirme Levhaları

Şekil 24. Metal Uyarı Levhaları

TSE standartlarına göre işaretleme ve bilgilendirme tabelaları en az 120, en fazla 160 cm aralığında bulunmalıdır. Her tabelanın altında Braille yazısı ile kabartmalı olarak alan tanıtımı ve yönü gösterilmelidir (Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020). Bu kapsamda bakıldığında alan içerisinde bulunan tabela ve yönlendirme elemanları TSE standartlarına uygun değildir. Boyutlarının tutmamasının yanında altlarında Braille yazısı ile görme engelli bireyler için yönlendirme ve bilgilendirme bulunmamaktadır.

5.2.3. Aydınlatma Elemanları

Alan içerisinde aydınlatma yol kenarlarında bulunan yüksek aydınlatma direkleri ile sağlanmaktadır (Şekil 25). Bunun yanında sınır duvarları üzerinde aplikler bulunmaktadır (Şekil 26). Alan aydınlatması bu şekilde sağlanmaktadır. Fakat alan içerisinde geceleri aydınlatmanın yetmediği alanlar bulunmaktadır. Karanlık ortamlar ise tüm kullanıcılar için tehdit ve endişe yaratmaktadır.

Şekil 25. Yol Boyu Aydınlatma Elemanı

Şekil 26. Duvar Üzeri Aplik Aydınlatması

5.2.4. Çöp Kutuları

Alan içerisinde birçok noktada çöp kutusu bulunmaktadır. Çöp kutularının genel yerleşim yerleri yol kenarları olarak belirlenmiştir. Çöp kovalarında çoğunlukla dış kaplama ahşap ve iskelet aksamı ise demir olarak yapılmıştır. Kimisi yuvarlak uzun kimisi ise daha yassı bir forma sahiptir. Buda alan içerisinde farklı formlarda çöp kovalarının olduğunu göstermektedir. Bunun yanında yürüyüş yolu bordürü bulunduğu için çöp kutuları bordürün üstünde yüksekte bulunmaktadır (Şekil 27).

Şekil 27. Çöp Kutusu Örneği

5.2.5. Çeşmeler

Alan içerisinde bir adet çeşme bulunmaktadır. Eski Kordon tarafında yer almaktadır. Alçak boylu ve çevresinde herhangi bir yükselti olmaması nedeniyle engelli bireylerin kullanımına uygundur (Şekil 28).

Şekil 28. Eski Kordon Tarafında Bulunan Çeşme

5.2.6. Su Öğeleri

Park alanı içerisinde bir adet su öğesi bulunmaktadır. Oda süs havuzu şeklindedir. Çevresinde oturma elemanlarının yer aldığı bir havuzdur. Ulaşım açısından hem merdiven hem de rampa alanı bulunmaktadır (Şekil 29).

Şekil 29. Süs Havuzu ve Giriş Merdivenleri

5.2.7. Engelli Tuvaletleri

Park içerisinde halka açık tuvaletler bulunmaktadır. Bu tuvaletlerde aynı zamanda engelli bireyler içinde tuvalet bulunmaktadır. Tuvalete giden yolda rampa kullanılmıştır. Rampaların maksimum eğimi %3 ü geçmemelidir. Bu kapsamda mevcut rampa kullanıcılar için zorluk yaşatmayacak bir eğime sahiptir (Şekil 30).

Şekil 30. Tuvalet Alanı

TSE standartlarına göre erişilebilir tuvaletlerde klozet, lavabo ve çeşitli donatılar hariç manevra alanı bulunmalıdır. Bu manevra alanı tüm bu materyaller haricinde 150 cm çapında bir boşluk ile sağlanmalıdır. Kapıların geçişi özellikle tekerlekli sandalye kullanan bireyler için en az 90 cm genişliğinde olmalıdır. Kabinlerin içerisinde yüzeyden en az 120 cm en fazla ise 160 cm yüksekliğe yönlendirici, bilgilendirici uyarılar ve yardım butonu bulunmalıdır (Erişilebilirlik Kılavuzu, 2020). Bu kapsamda bakıldığında alan içerisinde bulunan tuvaletlerdeki engelli tuvaletleri TSE standartlarına uygunluk göstermektedir.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Engelli bireylerin sosyal hayata katılmasında büyük rol oynayan kentsel yeşil alanların herkes için erişilebilir kılınması çevreyi tasarlayan peyzaj mimarlarına da doğrudan bir sorumluluk getirmektedir. Toplumun hiçbir grubunun sosyal hayattan dışlanmaması ve kent imkânlarından rahatça faydalanabilmesi için hayata geçirilecek tasarımların geniş ölçekte ele alınması gerekmektedir.

Engelli kullanımına uygunlu açısından Çanakkale Halk Bahçesi incelenirken evrensel tasarım ilkeleri ve TSE standartları referans alınmıştır. Engelli bireylerin kullanımına uygun olmadığı saptanan kısımlar için çözüm önerileri getirilmiştir.

Alan içerisindeki yaya yolları beton parke ile döşenmiş ve kaygan değildir. Eğitim bulunmadığı ve genişlikleri yeterli olduğundan herkesin kullanımına uygundur. Fakat görme engelli bireyler için zeminde özel dokulu materyal bulunmamaktadır. Görme engelli bireylerin ulaşımını kolaylaştırmak için kullanım alanlarına giden akslara dokulu zemin uygulaması yapılmalıdır. TSE standartlarına göre merdiven giriş ve çıkışlarında olması gereken kaydırmaz zemin bulunmamaktadır. Bu zemin eklenmelidir.

Alan içerisinde bulunan oturma birimleri zemin ile arasında kot farkı bulunması sebebiyle hareket engelli bireylerin kullanımını zorlaştırmaktadır. Ayrıca oturma birimleri etrafında tekerlekli sandalye için gerekli boşluklar da bulunmamaktadır. Bu bireylerinde kullanımına uygun oturma birimleri eklenmelidir. Kot farkının bulunmadığı düz zeminler üzerine oturma grupları eklenebilir veya mevcut oturma gruplarına rampa sistemi ile engelli bireylerin ulaşımı sağlanmalıdır.

Alan içerisindeki aydınlatmalar sadece aksları aydınlatmakta ve sayıları yetersiz kalmaktadır. Park alanının daha güvenli kılınması ve görmeyi kolaylaştırmak için aydınlatma birimlerinin sayısı ve aydınlık değerleri arttırılmalıdır.

Alanda bulunan bazı rampaların eğimleri tekerlekli sandalye kullanıcılarının tek başlarına kullanımları için uygun değildir. Fazla dik oldukları için risk yaratmaktadır. Bu durum göz önünde tutularak revize edilmesi gerekmektedir.

Çocuk oyun alanı ve spor alanı ile zemin arasında kot farkı bulunmakta ve rampa bulunmadığı için erişim mümkün olmamaktadır. Bu durum için de alan inişlerine rampa eklenebilir ya da engelsiz çocuk oyun alanı ve spor alanı Halk Bahçesinde uygun bir alana eklenmesi önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akarsu, S. (2019). Açık alanlarda hareket engelli kullanıcılar için standartların değerlendirilmesi: İstanbul-Çırpıcı millet bahçesi örneği. İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı.
- Bekiroğlu, M. S. (2002). Peyzaj düzenlemelerinde engellilerin kullanımları ile ilgili sorunların saptanması. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- BM. (2004). Accessibility for the Disabled: <https://www.un.org/esa/socdev/enable/designm/index.html> adresinden alındı
- Çanakkale Belediyesi. (2023). <https://www.canakkale.bel.tr/tr/sayfa/1125-cografı-yapı> adresinden alındı.
- Çelik, A., Ender, E., ve Akdeniz, N. S. (2015). Engelsiz parklarda peyzaj tasarımı. Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi, 8(2), 5-11.
- Ekşil, Ö. Y. (2011). Engelliler için dış mekan tasarım özellikleri bağlamında Ankara kent parklarının irdelenmesi. Bartın: Bartın Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.
- Erişilebilirlik Kılavuzu, (2020). T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Erişilebilirlik Kılavuzu.
- Güngör, S. (2019). Yaşlı bireyler açısından peyzaj tasarımının Konya Japon parkı örneğinde incelenmesi. Yuzuncu Yıl University Journal of Agricultural Sciences, 29(Özel Sayı), 54-62.
- Hacıhasanoğlu, I. (2003). Evrensel Tasarım. Tasarım+ Kuram, 2(3), 93-101.
- Karadeniz, Z. (2019). Peyzaj tasarım kriterleri açısından Samsun kent parklarının incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ordu. Ordu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Karakuş, M. K. (2016). Engellilere yönelik kent mobilyaları üzerine inceleme (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul. Haliç Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kuter, N. ve Çakmak, M. (2017). Kamusal dış mekanlarda engelliler için tasarım: Ankara seçmenler parkı örneği. Anadolu Orman Araştırmaları Dergisi, 3(2), 93-110.

- Kuter, N. ve Erciyez, M. (2020). Kamusal Dış Mekânda Engelliler İçin Tasarım: Çankırı, Recep Tayyip Erdoğan Kent Parkı Örneği. *Anadolu Orman Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 39-46.
- Olgun, R. (2019). Görme engelliler için kent parklarının erişilebilirliğini arttırmaya yönelik peyzaj tasarım yaklaşımları. *Turkish Journal of Forest Science*, 3(2), 170-181.
- Olgun, R. ve Yılmaz, T. (2014). Parkların erişilebilirlikleri üzerine bir araştırma: Niğde Kızılelma parkı örneği. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 15(1), 48-63.
- Pouya, S. (2021). Engelli bireylerin erişilebilirliğinin artırılması ve farkındalığın sağlanması için evrensel donatı tasarımlarının önemi ve buna ilişkin peyzaj alanlarında bazı tasarım önerilerin verilmesi. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 5(2), 209-229.
- Sağlık, E. (2010). Kentsel dış mekan tasarımlarının tekerlekli sandalye kullanıcıları için yeterliliği ve geliştirme olanakları: Ordu kent merkezi örneği. Çanakkale: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı.
- Şenkaya, Ü., Özdemir, Y., ve Özdemir, Ş. (2019). Parkların erişilebilirlikleri üzerine bir araştırma: Fındıkzade Çukurbostan Yaşam Parkı örneği. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi (İZÜ Ulusal Geleneksel Mimari ve Sürdürülebilirlik Sempozyumu Özel Sayısı)*, 53-57.
- Tandoğan, O. (2017). Evrensel tasarım kavramı: kentsel peyzaj ile ilgili örnekler. *Artium*, 5(2), 51-66.
- Türcan İmren, Ö., ve Kiper, T. (2020). İstanbul Çırpıcı Kent Parkı'nın Engelli Kullanımı Açısından Değerlendirilmesi. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 10(3), 2062-2075.
- Uslu, A., ve Shakouri, N. (2014). Kentsel peyzajda engelli/yaşlı birey için bağımsız Hareket olanağı ve evrensel tasarım kavramı. *Kastamonu University Journal of Forestry Faculty*, 14(1), 7-14.
- WHO, (2011). World report on disability. World Health Organization: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564182> adresinden alındı.